

ГЛАСНИК

СКОПСКОГ НАУЧНОГ ДРУШТВА

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE SKOPLJÉ

КЊИГА XI ТОМЕ

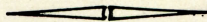
ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

SECTION DES SCIENCES HUMAINES

5

УРЕДНИК Dr. РАДОСЛАВ М. ГРУЈИЋ

DIRECTEUR RADOSLAV M. GRUJIĆ

СКОПЈЕ -- SKOPLJÉ

1932

ОДГОВОРИ

КАЛЕМЉЕЊЕ БОГИЊА У ОКОЛИНИ ГЊИЛАНА ЗА ВРЕМЕ ТУРАКА¹

За време Турака калемљење или, како народ назива, „бележење“ вршено је само против сипаница (богиња).

По варошима калемљење су вршили лекари, док су по селима то чинили сељаци — „вештаци“, вични том послу. Како је за време Турака, па и доцније, било мало лекара и по варошима, то су често и ту вршили бележење вештаци.

Лекари су били већином Грци и Јермени. — У првој половини деветнајстог века дошао је у Гњилане неки лекар Андрија, Грк из Битоља; задржао се пет-шест година, па се вратио у Битољ. Пре свог одласка из Гњилана, научио је бележењу два брата: Стојка и Перу Перића из села Паралова, а они своје синове Милана и Арсу, од којих је други још жив.

Они су вршили калемљење по гњиланској, косовској, пећкој и колашинској нахији, код Срба, Арнаута, Черкеза и Цигана, на овај начин:

Нарочитим ножићем избоцкали би руку више шаке, затим би рану намазали мајом, коју су добијали од реченог лекара из Битоља, прекрили је цигарет-папиром и стављали завој, који су скидали после 24 часа.

Нарочито су пазили да се рана „подљути“, јер се у народу, особито међу Арбанасима, веровало да је калемљење успело само у том случају и да се сипанице неће више повратити. Чешће се дешавало, код Арбанаса па и код Срба, да се поново калеме, ако се рана није подљутила.

Седам дана после калемљења вештак је одлазио поново код болесника, и ако се калемљење није примило поново би бележио.

Калемљење се вршило само против великих арапских богиња, док се на мале није обраћала пажња.

Дозволу за калемљење добијали су „вештаци“ од гњиланског суда и судова оних области у којима су вршили калемљење, и то на јемство познаника, нарочито Турака.

Калемљење је вршено сваке јесени без обзира на болест. Ако би се гдегод сипанице појавиле у ком другом годишњем добу, тада су оба Перића одлазили тамо и бележили.

Није било никакве разлике у калемљењу сипаница код старијих и деце.

Као награду узимали су по три турска гроша од особе за бележење, што код сиротиње нису смели чинити, по наредби турске власти, осим ако би им неко што дао као „бакшиш“, а то је чинила већина. Преноћиште и храну нису плаћали, али су у накнаду зато бесплатно бележили у тој кући.

¹ Одговор на питање проф. Тих. Р. Ђорђевића: „Калемљење богиња у старије доба.“ (Гласник скопског научног друштва V, 363—365).

Вештак или „еџим“, како га је народ обично називао, уживао је велико поштовање у народу, па и код Турака и Арбанаса, и сматрало се грехом увредити „еџима“, који је нешто више него остали људи.

И поред угледа који је уживао морао је „еџим“ са собом водити, приликом обиласка области ради лечења, једног до два пратиоца Арбанаса, којима је плаћао дневно по три гроша и давао храну.

Ради угледа који је „еџим“ уживао у народу, био је ослобођен од обрађивања земље и једина му је дужност била старање о потребама куће или задруге.

Ако би се сипанице појавиле у неколико области у исто време, то је „еџим“ одлазио тамо где се укаже највећа потреба.

Дешавало се да су их Турци задржавали, да прво изврше бележење у гњиланској области, па после у другим областима.

Бележење је вршио поменути Арса Перић све до 1919, када му је среска власт одузела алат (нож, игле и мају) и све дозволе турских и српских власти; а народ је држао да је то учињено зато што није био писмен.

Предраг Р. Миџовић

КАЛЕМЉЕЊЕ БОГИЊА У СТАРИЈЕ ДОБА У ФОЧИ.

Старац један казивао ми је 1893 године да је он калемљен у другој десетини прошлог века. Стриц мој, коме је било седамдесет година када је 1915, у интернацији, у Араду, умро, оболео је као дете од богиња, па су с њега скидали гној и калемили другу децу. Ја сам се родио 1869 и калемљен сам кад ми је било шест до седам година.

Калемили су свештеници сребрним ножићем, а гној су носили у вати (хампамуку). Ја сам калемљен на пружној страни десне подлактице, у средини.

Православни су се сви од реда калемили, а и породице отоманских чиновника, али кријући од муслимана домаћих, који су нерадо гледали да православни свештеници улазе у муслиманске куће.

Сећам се да су ми у Фочи казивали да је калемљење људском мајом у Фочу из Дубровника пресађено.

Dr. Ристио Јеремић.